

Ion Creangă

POVEȘTI
,
ȘI
,
POVESTIRI

CORINT
BOOKS

Soacra cu trei nurori

Poveste

Era odată o babă, care avea trei feciori nalți ca niște brazi și tari de vârtute dar slabi de minte.

O răzeșie destul de mare, casă bătrânească cu toată pojjia ei, o vie cu livadă frumoasă, vite și multe păseri alcătuiau gospodăria babei. Pe lângă aceasta mai avea strânse și părăluțe albe pentru zile negre; căci lega paraua cu zece noduri și tremura după ban.

Pentru a nu răzleți feciorii de pe lângă sine, mai dură încă două case alătura, una la dreapta și alta de-a stânga celei bătrânești. Dar tot atunci luă hotărâre nestrămutată a ținea feciorii și viitoarele nurori pe lângă sine — în casa bătrânească — și a nu orându-i nimic pentru împărțeală până aproape de moartea sa. Așa făcu; și-i râdea inima babei, de bucurie, când gândea numai cât de fericită are să fie, ajutată de feciori și mângâiată de

viitoarele nurori. Ba de multe ori zicea în sine: „Voi priveghea nurorile, le-oi pune la lucru, le-oi struni și nu le-oi lăsa nici pas a ieși din casă, în lipsa feciorilor mei. Soacră-mea — fie-i țărâna ușoară — așa a făcut cu mine. Și bărbatu-meu — Dumnezeu să mi-l ierte — nu s-a putut plânge că l-am înșelat, sau i-am răsipit casa... deși câteodată erau bănuiele... și mă probozea... dar acum s-au trecut toate!”

Tustrei feciorii babei umblau în cărăușie și câștigau mulți bani. Celui mai mare îi veni vremea de însurat și baba, simțind asta, umbla valvârtej să-i găsească mireasă; și în cinci-sese sate, abie, abie putu nimeri una după placul ei; nu prea tânără, înaltă și uscățivă; însă robace și supusă. Feciorul nu ieși din hotărârea maică-sa, nunta se făcu și baba își luă cămeșa de soacră, ba încă netăiată la gură; care însemnează că soacra nu trebuie să fie cu gura mare și să tot cârtească de toate cele.

După ce s-a sfârșit nunta, feciorii s-au dus în treaba lor, iar nora rămase cu soacra. Chiar în acea zi, către seară, baba începu să puie la cale viața nurori-sa. Pentru babă, sita nouă nu mai avea loc în cui. „De ce mi-am făcut clește? Ca să nu mă ard”, zicea ea. Apoi se suie iute în pod și scoboară de acolo un știubei cu pene rămase tocmai de la răposata soacră-sa, niște chite de cânepă și vreo două dimerlii de păsat.

— Iată ce m-am gândit eu, noro, că poți lucra noptile. Piua-i în căsoaia de alături, fusele în oboroc sub pat, iar furca după horn. Când te-ai sătura de strujit pene, vei pisa mălai; și când a veni bărbatu-tău de la drum vom face plachie cu costițe de porc de cele afumate, din pod, și, Doamne, bine vom mânca! Acum deodată până te-i mai odihni, ie furca în brâu și până mâine dimineată să gătești fuioarele aceste de tors, penele de strujit și mălaiul de pisat. Eu mă las puțin că mi-a trecut ciolan prin ciolan cu nunta voastră. Dar tu să știi că eu dorm iepurește; și

pe lângă își doi ochi, mai am unul la ceafă, care șede pururea deschis și cu care văd și noaptea, și ziua tot ce se face prin casă. Ai înțeles ce ți-am spus?

— Da, mămucă. Numai ceva de mâncare...

— De mâncare? O ceapă, un usturoi și-o bucată de mămăligă rece din poliță sunt destul pentru o nevestă tânără ca tine... Lapte, brânză, unt și ouă de-am pute sclipui să ducem în târg ca să facem ceva parale; căci casa asta s-a mai îngreuiat cu un mâncău și eu nu vreau să-mi pierd comăndul.

Apoi când înseră, baba se culcă pe pat, cu fața la părete, ca să n-o supere lumina de la opaț, mai dând a înțelege nurori-sa că are s-o privegheze; dar somnul o cuprinde îndată, și habar n-avea de ce face noră-sa. Pe când soacra horăia, dormind dusă, blajina noră migălea prin casă: acuș la strujit pene, acuș îmbăla tortul, acuș pisa mălaiul și-l vântura de buc. Și dacă *Enachi* se punea pe gene-i, ea îndată lua apă rece și-și spăla fața ca nu cumva s-o vadă neadormita soacră și să-i bănuiască. Așa se munci biata noră până după miezul nopții; dar spre ziuă somnul o doborî, și adormi și ea între pene, caiere, fusele cu tort și bucul de mălai.

Baba, care se culcase odată cu găinile, se sculă cu noaptea în cap și începu a trânti și plesni prin casă, încât biata noră care de-abia ațipise, de voie, de nevoie trebui să se scoale, să sărute mâna soacrii și să-i arate ce-a lucrat. Încet, încet nora s-a dat la brazdă și baba era mulțumită cu alegerea ce a făcut.

Peste câteva zile cărăușii sosesc, și tânăra nevestă văzându-și bărbățelul, mai uită de cele năcazuri!

Nu trece mult și baba pune la cale și pe feciorul cel mijlociu; și-și ie un suflet de noră întocmai după chipul și asemănarea celei dintâi: cu deosebire numai că aceasta era mai în vârstă și ceva încrucișată, dar foc de harnică.

După nuntă, feciorii se duc iarăși în căraușie și nurorile rămân iar cu soacra acasă. După obicei ea le dă de lucru cu măsură, și cum înserează se culcă, spuind nurorilor să fie harnice și dându-le de grijă ca nu cumva să adoarmă, că le vede ochiul cel neadormit.

Nora cea mai mare tălmăci apoi celeilalte despre ochiul soacră-sa cel atoatevăzător, și așa una pe alta se îndemnau la treabă și lucrul ieșea gărlă din mâinile lor. Iar soacra huzurea de bine. Dar binele — câteodată — așteaptă și rău. Nu trece tocmai mult și vine vremea de însurat și feciorului celui mic. Baba însă voia cu orice chip să aibă o treime nedespărțită de nurori... De aceea și chitise una de mai înainte. Dar nu-i totdeauna cum se chitește, ci-i și cum se nimerește. Într-o bună dimineată, feciorul mamei îi și aduce o noră pe cuptior. Baba se scarmână de cap, dă la deal, dă la vale, dar n-are ce face și, de voie, de nevoie, nunta s-a făcut, și pace bună!

După nuntă, bărbății din nou se duc în treaba lor și nurorile rămân iar cu soacra acasă. Baba iarăși le dă de lucru cu măsură, și cum vine seara se culcă după obicei. Cele două nurori, văzând pe cea mai tânără codindu-se la treabă, îi zic:

— Da' nu te tot codi, că mămuca ne vede.

— Cum? Eu o văd că doarme. Ce fel de treabă e aceasta? Noi să lucrăm și ea să doarmă?

— Nu căuta că horăiește, zice cea mijlocie, mămuca are la ceafă un ochi neadormit, cu care vede tot ce facem, și apoi tu nu știi cine-i mămuca, n-ai mâncat niciodată moarea ei?

— La ceafă?... Vede toate?... N-am mâncat moarea ei?... Bine că mi-am adus aminte... Dar ce mâncăm, fetelor, hăi?

— Ia, răbdări prăjite, dragă cumnățică... Iar dacă ești flămândă, ie și tu o bucățică de mămligă din colțar și cu niște ceapă, și mănâncă.

— Ceapă cu mămăligă? D'apoi neam de neamul meu n-a mâncat așa bucate. Da' slănină nu-i în pod? Unt nu-i? Ouă nu-s?

— Ba sunt de toate, ziseră cele două, dar sunt a mămucăi.

— Eu cred că tot ce-i a mămucăi e ș-al nostru, și ce-i al nostru e ș-al ei. Fetelor, hăi! s-a trecut de șagă. Voi lucrați, că eu mă duc să pregătesc ceva de-a mâncării, știi cole, ceva mai omenește; ș-acuș vă chem și pe voi.

— Doamne, ce vorbă ți-a ieșit din gură! ziseră cele două. Vrei să ne aprindem paie în cap? Să ne zvârle baba pe drum?

— Las' dacă v-a dure capul. Când v-a întreba pe voi, să dați vina pe mine și să lăsați să vorbesc eu pentru toate.

— Apoi dar... dă!... fă cum știi; numai să nu ne bagi și pe noi în belea.

— Hai fetelor, tăceți, gura vă meargă; că nu-i bună pacea și mi-e dragă gâlceava. Și iese cântând:

Vai săracu' omu' prost

Bun odor la casa fost.

Nu trecu niciun ceas la mijloc, și-un cuptor de plăcinte, câțiva pui pârlți în frigare și prăjiți în unt, o străchinoaie de brânză cu smântână și mămăliguță erau gata. Apoi iute chemă și pe celelalte două în bordei și se pun la masă cu toatele.

— Hai, fetelor, mâncați bine și pe Domnul lăudați, că eu mă răpăd în cramă s-aduc ș-un cofăel de vin ca să meargă plăcintele aceste mai bine pe gât.

După ce-au mâncat și-au băut bine, le-a venit a cânta, ca rusului din gura gârliciuului:

Soacră, soacră, poamă acră!

De te-ai coace, cât te-ai coace

Dulce tot nu te-i mai face...

De te-ai coace-un an și-o vară,

Tot ești acră și amară.

*Ieși afară
Ca o pară;
Intri-n casă
Ca o coasă;
Șezi în unghi
Ca un junghi.*

Ș-au mâncat, ș-au băut, ș-au cântat, până au adormit cu toatele pe loc. Când se scoală baba în zori, ia nurori dacă ai de unde. Iese afară spărietă, dă încolo, dă pe dincolo, și când intră în bordei, ce să vadă! bieteles nurori jăleau pe soacră-sa... Pene împrăștiete pe jos, fărămituri, blide aruncate în toate părțile, cofăelul de vin răsturnat, ticăloșie mare!...

— Da' ce-i acolo? strigă baba înspăimântată.

Nurorile atunci sar arse în picioare și cele mari încep a tremura ca varga, de frică, și lasă capul în jos de rușine. Iar cea cu pricina răspunde:

— Da' bine, mămucă, nu știi c-au venit tătuca și cu mămuca și le-am făcut de mâncare, și le-am scos un cofăel de vin; și de aceea ne-am chefăluit și noi oleacă. Iaca chiar mai dinioarea s-au dus.

— Și m-au văzut cuscrii cum dormeam?

— D'apoi cum să nu te vadă, mămucă?

— Și-apoi de ce nu m-ați sculat? Mânca-v-ar ciurma să vă mănânce!

— D'apoi dă, mămucă, fetele astea au spus că d-ta vezi tot, și de aceea am gândit că ești mânioasă pe tătuca și pe mămuca, de nu te scoli. Și erau așa de mârniți, de mai nu le-a ticnit mâncarea.

— Ei lasă, ticăloaselor, că v-oi doborâ eu de-acu-nainte.

Și de-atunci nurorile n-au mai avut zi bună în casă cu baba. Când își aducea ea aminte de puicele cele nadolence și boghete, de vinișorul din cramă, de risipa ce s-a făcut cu munca

ei și c-au văzut-o cuscrii dormind așa lăfăită, cum era, crăpa de ciudă și rodea în nurori cum roade cariul în lemn.

Se lehamitisiseră până și cele două de gura cea rea a babei; și cea mai tânără găsi acum prilej să-i facă pe obraz și să orânduiască totdeodată și moștenirea babei prin o diată nemaipomenită până atunci, și iată cum:

— Cumnatelor, zise ea într-o zi, când se aflau singure în vie, nu putem trăi în casa aceasta de n-om face toate chipurile să scăpăm de hârca de babă.

— Ei cum?

— Să faceți cum v-oi învăța eu și habar să n-aveți.

— Ce să facem? întrebă cea mai mare.

— Ia să dăm busta în casă la babă, și tu s-o iei de cânepa dracului și s-o trântești cu capul de peretele cel despre răsărit, cât îi pute; tot așa să faci și tu cu capul babei de peretele cel despre apus; ș-apoi ce i-oi mai face și eu veți vedea voi.

— D'apoi când or veni ai noștri?

— Atunci voi să vă faceți moarte-n păpușoi, să nu spuneți nici laie nici bălaie. Oi vorbi eu și cu dânșii, și las' dacă va fi ceva.

Se înduplecară și cele două, intrară cu toatele în casă, luară pe babă de păr și-o izbiră cu capul de păreți până i-l dogiră. Apoi, cea mai tânără fiind mai șugubată decât cele două, trântește baba în mijlocul casei și-o frământă cu picioarele, și-o ghigosește ca pe dânșă; apoi îi scoate limba afară, i-o străpunge cu acul și i-o presură cu sare și cu piperi, așa că limba îndată se umflă și soacra nu a mai putut zice nici cârc! Și slabă și stâlcită cum era, căzu la pat bolnavă de moarte. Apoi nurorile, după sfătuirea celei cu pricina, așezară baba într-un așternut curat, ca să-și mai aducă aminte de când era mireasă; și după aceea începură a scoate din lada babei valuri de pânză, a-și da ghiont una alteia și a vorbi despre stârlici, toiag, năsălie, poduri,

paraua din mâna mortului, despre gănele ori oaia de dat peste groapă, despre strigoi și câte alte năzdrăvăni înfiorătoare; încât numai acestea erau de ajuns, ba și de întrecut, s-o vâre în groapă pe biata babă.

Iaca fericirea visată de mai înainte, cum s-a împlinit!

Pe când se petreceau aceste, iaca s-aud scârțâind niște cară; bărbații veneau. Nevestele lor ies într-o întâmpinare și, după sfătuirea celei mai tinere, de la poartă s-aruncă în gâtul bărbaților și încep a-i lua cu vorba și a-i desmierda care mai de care mai măgulitor.

— Da' ce face mămuca? întrebară cu toți deodată, când deju-gau boii.

— Mămuca, le luă cea mai tânără vorba din gură, mămuca nu face bine ce face; are de gând să ne lese sănătate, sârmana.

— Cum? ziseră bărbații înspăimântați, scăpând răsteele din mână.

— Cum? Ia sunt vreo cinci-șese zile de când a fost să ducă vițeii la suhat și un vânt rău pesemne a dat peste dânsa sârmana!... Ielele i-au luat gura și picioarele.

Fiii se răpăd atunci cu toții în casă la patul mâne-sa! dar biata babă era umflată cât o butie și nici nu putea blești măcar din gură; simțirea însă nu și-o pierduse de tot. Și văzându-i, își mișcă puțin mâna și arată la nora cea mare și la peretele despre răsărit, apoi arată la nora cea mijlocie și peretele despre apus, pe urmă pe cea mai tânără și jos în mijlocul casei; după aceea de abia putu aduce puțin mâna spre gură și îndată căzu într-un leșin grozav.

Toți plângeau și nu se puteau dumiri despre semnele ce face mama lor. Atunci nora cea tânără zise, prefăcându-se că plânge și ea:

— Dar nu înțelegeți ce vrea mămuca?

— Nu, ziseră ei.

— Biata mămucă lasă cu limbă de moarte: că fratele cel mare să ieie locul și casa cea despre răsărit; cel mijlociu, cea despre apus, iar noi, ca mezini ce suntem, să rămânem aici, în casa bătrânească.

— Că bine mai zici tu, nevastă, răspunse bărbatu-său.

Atunci ceilalți nemaivând încotro șovăi, diata rămase bună făcută.

Baba muri chiar în acea zi și nurorile despletite o boceau de vuia satul. Apoi peste două zile, o îngropară cu cinste mare și toate femeile din sat și de prin meleagurile vecine vorbeau despre soacra cu trei nurori și ziceau: „Ferice de dânsa c-a murit, că știu că are cine-o boci!”

Publicată prima dată în *Convorbiri literare*, 1875, nr. 7

Moș Nichifor Coțcariul

Povestire glumeață

Moș Nichifor nu e o închipuire din povești, ci e un om ca toți oamenii; el a fost odată, când a fost, trăitor în mahalaua Țuțuenii din Târgul-Neamțului dinspre satul Vânătorii Neamțului. Cam pe vremea aceea trăia Moș Nichifor în Țuțueni, pe când bunicul bunicului meu fusese cimpoiaș la cumătria lui Moș Dediu din Vânători, fiind cumătru mare Ciubăr-Vodă, căruia Moș Dediu i-a dăruit patruzeci și nouă de mioare oacheșe numai de câte un ochi; iar popă — unchiul unchiului mamei mele, Ciubuc Clopotarul de la Mănăstirea Neamțului, care făcuse un clopot mare la acea mănăstire, cu cheltuiala lui, și avea mare dragoste să-l tragă singur la sărbători mari: pentru aceea îi și zicea clopotarul. Tocmai pe acea vreme trăia și Moș Nichifor din Țuțueni.

Moș Nichifor era harabagiu. Căruța lui, deși era ferecată cu teie, cu curmeie, însă era o căruță bună, încăpătoare și îndemâ-natecă. Un poclit de rogojini oprea și soarele și ploaia de a răzbate în căruța lui Moș Nichifor. De inima căruții atârnavu păcornița cu feleștiocul și posteuca, care se izbeau una de alta, când mergea căruța și făceau tronca, tranca! — din stânga — era aninată o bărdiță, pentru felurite întâmplări. Două iepe albe ca zăpada și iuți ca focul se sprijineau mai totdeauna de oiștea căruții; mai totdeauna, dar nu totdeauna: căci Moș Nichifor era și giambaș de cai și, când îi venea la socoteală, făcea schimb ori vindea câte-o iapă chiar în mijlocul drumului, și atunci rămânea oiștea goală pe de o parte. Îi plăcea moșneagului să aibă tot iepe tinere și curățele, asta era slăbiciunea lui. — Mă veți întreba poate: de ce iepe și totdeauna albe? — Vă voi spune și aceasta: iepe, pentru că Moș Nichifor ținea să aibă prăsilă; albe, pentru că albeața iepelor — zicea el — îi slujea de fânar noaptea la drum.

Moș Nichifor nu era dintre aceia, care să nu știe „că nu-i bine să te pui vezeteu la cai albi și slugă la femei”; el știa și asta, dar iepele erau ale lui și când le grijea, grijite erau, iară când nu — n-avea cine să-i bănuiască.

Moș Nichifor fugea de căraușie, de-și scotea ochii; el se ferea de rădicături, pentru că se temea de surpătură.

Harabagia — zicea el — e mai bună: că ai a face tot cu marfă vie, care la deal se dă jos, la vale pe jos, iar la popas în căruță. Moș Nichifor avea o biciușcă de cele de cânepă, împletită de mâna lui și cu șfichiul de mătăasă, cu care pocnea de-ți lua auzul. Și cu încărcat și cu descărcat, la deal Moș Nichifor se da pe jos, și trăgea de-a valma cu iepele. Chirieșii, vrând nevrând, trebuiau să se deie și ei; căci li era lehamite de morocâneala lui Moș Nichifor, care îndată trocânea câte una, cam de aceste:

— Ia mai dați-vă și pe jos, căci calul nu-i ca dobitocul să poată vorbi.

Dacă știai să potrivești din gât pe Moș Nichifor, apoi era cât se poate de șăgalnic. De întâlnea vrun om călare, pe drum, întreba:

— Departe ai lăsat pe Vodă, voinice? Și apoi îndată da bici iepelor, zicând:

*Alba 'nainte, alba la roate,
Oiștea goală de-o parte,
Hii! opt-un cal, că nu-s departe Galații, hii!!!*

De întâlnea pe drum neveste și fete mari, cânta cântece șăgalnice, de-alde-aceste:

*Când cu baba m-am luat,
Opt ibovnice-au oftat;
Trei neveste cu bărbat
Și cinci fete dintr-un sat ș.a.*

Ei, ei! Apoi zi că nu-ți venea să pornești la drum, mai ales în luna lui mai, cu asemenea om vrednic și de-a pururea vesel. Câteodată numai, când prin dreptul crâșmei te făceai niznai și nu știai să potrivești din gât pe Moș Nichifor, nu-l prea vedeai în cheji bune, dar și atunci tot mâna răpede de la o crâșmă până la alta...

Mai ales, într-un rând, îi picase lui Moș Nichifor două iepușoare, care mergeau de minune la drum. Dar la crâșmă, mort-copt, trebuiau să steie, căci le cumpărase de la un popă, nefiind pe vremea aceea pojărnicii, de unde să cumpere altele, care să ție fuga tot întruna!...

Spunea tata că i-au spus și lui bătrânii, care auziseră din gura lui Moș Nichifor, că pe vremea aceea era bine să fii harabagiu în Târgul Neamțului; că te-apucau pe-a-mânele. Cum ieșeai din Vărătic, intrai în Agapia, și cum ieșeai din Agapia, intrai în Vărătic; apoi în Războieni; apoi pe la mitoace, și aveai mușterii, de nu erai bucuros; ba să-i duci la Peatră, ba la Folticeni, ba pe la iarmaroace, ba la Mănăstirea Neamțului, ba la Secu, ba la Rășca, ba în toate părțile pe la hramuri.

CUPRINS

Soacra cu trei nurori	5
Moș Nichifor Coțcariul	14
Moș Ioan Roată.....	33
Popa Duhu.....	45
Cinci pâni.....	52
Capra cu trei iezi.....	58
Punguța cu doi bani	68
Dănilă Prepeleac.....	73
Povestea lui Stan Pățitul	88
Fata babei și fata moșneagului	113
Ivan Turbincă	121
Povestea unui om leneș	138
Poveste.....	141
Povestea porcului	146
Povestea lui Harap-Alb.....	164
<i>Glosar</i>	219
<i>Tabel cronologic</i>	233
<i>Repere critice</i>	235